

спричинену протиправними діями чи рішеннями податкових органів. Ми можемо лише, по-перше, радіти з того, що такі принципові платники податків є, по-друге, бути вдячними їм і не менш принциповим суддям, які попри успадковану з радянських часів судову практику та тиск, що продовжують чинити державні органи, знаходять в собі сили виносити рішення, які відновлюють справедливість, виправляють наслідки незаконних дій окремих посадових осіб державних органів, хоча б і за рахунок державного бюджету, і, по-третє, сподіватись на істотне скорочення часу вирішення подібних справ у майбутньому та формування усталеної судової практики їх розгляду на користь саме платників податків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/yuridichnim-osobam/vregulyuvannya-podatkovih-sp/informatsiya-schodo-oskarjen-rishen/232253.html>.

2. Постанова ВГСУ від 05.06.2013 р. у справі № 29/639-25/35-А-61/204-55/137-2012 // Єдиний держаний реєстр судових рішень. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31756193>.

*Комарницька О. Б.,
професор кафедри нагляду
за додержанням законів органами, які
проводять оперативно-розшукову діяльність,
дільництва та досудове слідство
Національної академії
прокуратури України,
кандидат юридичних наук, юрист I класу*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Нині особливої важливості набуває інститут накладення арешту на майно з огляду на його фундаментальність в системі доказування обставин

кримінального правопорушення. Оперативне накладення арешту на майно не залежно від його мети, передбаченої ч. 2 ст. 170 КПК України, слугує запорукою успішного виконання прокурором завдань кримінального провадження, у тому числі забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Відповідно до нових підходів, тепер (курсив наш – О. К.) основними напрямками діяльності прокурора у досудовому кримінальному провадженні є здійснення кримінального переслідування та нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування [1, с. 104-111]. Накладення арешту на майно у кримінальному провадженні неможливе без погодження з прокурором. Тим самим законодавець поклав на прокурора як центральну особу під час накладення арешту на майно весь тягар відповідальності за виконання завдань кримінального провадження, зокрема за ефективне забезпечення відшкодування шкоди.

Навіть, наділення прокурора у кримінальному провадженні повноваженнями щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням, на жаль, не сприяє результативному відшкодуванню шкоди. Причина утруднення виконання прокурором покладених на нього обов'язків перебуває у залежності не лише від суб'єктивні чинників, але й через існування низки об'єктивних проблемних питань. До таких об'єктивних чинників, перш за все, належить нагромаджений понятійний апарат законодавства такими складними та неоднозначними конструкціями, з якими складно розібратись навіть фахівцю у галузі права з достатньо великим досвідом, неузгодженість норм процесуального законодавства із бланкетними нормами.

Зокрема, відповідно до п. 2 ч. 10 ст. 170 КПК України, не може бути арештованим майно, якщо воно перебуває у власності добросовісного набувача, крім арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів. Законодавець наділив особливим винятком з-під сфери прав добросовісного набувача лише одну з чотирьох видів мети накладення

арешту, залишивши поза увагою інші, серед яких є: 1) спеціальна конфіскація; 2) конфіскація майна як вид покарання або захід кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; 3) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

Особливістю цієї норми є те, що майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень (ч. 2 ст. 387 КПК України). Для набуття власності на підставі виконання судових рішень вітчизняний законодавець передбачив достатнього багато механізмів. Це «виконавчі провадження», «нотаріальні надписи» тощо. Зазвичай такі механізми досить поширені у сфері так званих злочинів «білих комерційців», де їх діями завдається найбільша шкода. Введення такої норми до процесуального закону є одним із тих об'єктивних чинників, який, на жаль, правовим шляхом спричиняє ускладнення щодо накладення арешту на майно добросовісного набувача з метою: 1) спеціальної конфіскації; 2) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; 3) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди. Наявність такої норми у процесуальному законі не спрямована на забезпечення повноцінного функціонування КПК України.

На окрему увагу заслуговують питання, пов'язані з критеріями щодо потреби віднесення майна, необхідного для забезпечення збереження речових доказів, а, відтак, й подальшого накладення арешту на таке майно. Для цього потрібно, щоб це були речові докази, котрі є матеріальними об'єктами, що були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містили інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом

кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

З'ясувати такі важливі критерії для накладення арешту на майно, в тому числі й те, що набуте добросовісним набувачем, прокурор повинен в короткий проміжок часу, що не є завжди для нього видається можливим.

Особливість процесуальних строків для звернення до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на тимчасово вилучене майно полягає у тому, що відповідно до ч. 5 ст. 171 КПК України клопотання про арешт тимчасово вилученого майна повинно *бути подано не пізніше наступного робочого дня* після вилучення майна, інакше це майно має бути негайно повернуто особі, у якої його вилучено. Але у випадку *вилучення майна під час обшуку, огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді, передбаченої ст. 235* цього Кодексу, *клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором* протягом 48 годин після вилучення майна. Інакше таке майно також має бути негайно повернуто особі, в якої його було вилучено.

Відтак, арешт на тимчасове вилучене майно під час обшуку та огляду повинен накладатися «протягом 48 годин після вилучення майна». Лише при затриманні особи, арешт на тимчасово вилучене майно накладається не пізніше **«наступного робочого дня після його вилучення»**. Передбачену в ч. 5 ст. 171 КПК України категорію подвійного часового проміжку не пізніше **«наступного дня»** й **«протягом 48 годин після вилучення»** слід враховувати під час складання клопотання про накладення арешту на тимчасово вилучене майно через важливе юридичне значення наслідків, до яких вона призводить.

Дотримуватися таких процесуальних строків, як засвідчує слідчо-прокурорська практика, на нашу думку, доцільно через реалізацію ч. 1 ст. 117 КПК України. Пропущений з поважних причин строк повинен бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді,

суду (ч. 1 ст. 117 КПК України). Разом із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна стороною кримінального провадження, зокрема прокурором, доцільно подавати клопотання про поновлення процесуального строку із обґрунтованим зазначенням причини пропуску строку як поважного.

Досить поширеною є ситуація, коли у правозастосовній діяльності строк на звернення до слідчого судді із клопотанням про накладення арешту на тимчасово вилучене майно пропускається через те, що протокол огляду місця події складався протягом 3-днів з дня проведення даної слідчої (розшукової) дії. У такому разі потрібно діяти наступним чином: разом із клопотанням про накладення арешту на тимчасово вилучене майно необхідно подавати клопотання про поновлення процесуального строку із документальним доведенням того, що саме обсяг, характер і зміст огляду місця події є об'єктивною й поважною причиною пропуску законодавчо визначено строку для звернення до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту (*складання клопотання протягом 3 днів з дня проведення огляду місця події*) з прив'язкою до ст. 117 КПК України.

Доцільність дотримання зазначеної послідовності посилюється судовою практикою, зокрема: Печерський районний суд м. Києва ухвалою від 23.10.2015 р. по справі № 757/38216/15-к задовольнив клопотання про поновлення процесуальних строків та накладення арешту на тимчасово вилучене майно. **Підставою для поновлення процесуального строку були:** надмірна тривалість проведення обшуку, віддаленість місця проведення обшуку від місця провадження досудового розслідування, великий обсяг часу, об'єктивно необхідного для огляду вилученого майна та документів, підготовка клопотання про арешт тимчасово вилученого майна і погодження його прокурором. *Огляд вилучених речових доказів та їх опис тривав у друкованому вигляді понад три доби.* Тому суд визнав, що передбачений строк подачі даного клопотання був пропущений слідчим з поважних причин.

Важливо зазначити, що питання гарантій недоторканості права власності регулюються Першим Протоколом до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Проте в інтересах суспільства володіння власністю може бути обмежено для реалізації завдань кримінального провадження.

Наступним бар'єром для успішного виконання прокурором покладених на нього обов'язків слугує неузгодженість між собою законодавчих норм процесуального закону. До них можна віднести вирішення такого важливого питання, як з'ясування підстав щодо необхідності накладення арешту на майно підозрюваного. Зокрема, у випадку спеціальної конфіскації арешт накладається на майно підозрюваного лише за наявності достатніх підстав вважати, що воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України (ч. 4 ст. 170 КПК України).

Водночас, у п. 3 ч. 2 ст. 173 КПК України передбачено, що наявність підозрюваного у провадженні є необхідним лише тоді, коли метою арешту є конфіскація майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, а також відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

Тобто, ст. 170 КПК України, на відміну від ст. 173 КПК України передбачає три підстави, коли для накладення арешту на майно необхідна у провадженні така процесуальна фігура, як підозрюваний.

Таким чином, надання прокурором дозволу для накладення арешту на майно передбачає необхідність одночасного застосування загальних та спеціальних норм КПК України.

Як наслідок проведеного аналізу правозастосовної діяльності прокурора щодо накладення арешту на майно, для реалізації його процесуальних прав та покладених на нього завдань потрібне ґрунтовне вдосконалення правових норм, що регулюють цю сферу правовідносин.

Список використаних джерел

1. Дворник А. Функції прокурора у досудовому кримінальному провадженні / А. Дворник / Вісник прокуратури. - 2013. - № 3 (141). - С. 104-111.

*Костюк В. Л.,
професор кафедри галузевих
правових наук НаУКМА,
доктор юридичних наук,
професор*

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА НОВІТНІМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Здійснення в Україні інституційної реформи державної служби, якісне та системне переосмислення її мети, завдань і повноважень в умовах громадянського суспільства тісно пов'язане із системним реформуванням правового становища державних службовців. Як відомо, ст. 38 Конституції України [1] гарантовано право громадян на доступ до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування. Очевидно, що в умовах сьогодення, слідуючи міжнародному досвіду ключового значення набуває проблема стимулювання залучення до державної служби осіб, які мають високий рівень професійних знань, служіння державі, високі моральні та ділові якості. При цьому розбудова новітньої моделі правового становища також передбачає чітке законодавче закріплення переліку прав, обов'язків, а також видів юридичної відповідальності державних службовців.

У контексті сьогодення на особливу увагу заслуговують питання щодо матеріальної відповідальності державних службовців, що пов'язано із такими чинниками: а) відсутність належної законодавчої регламентації матеріальної відповідальності державних службовців; б) як вид юридичної